

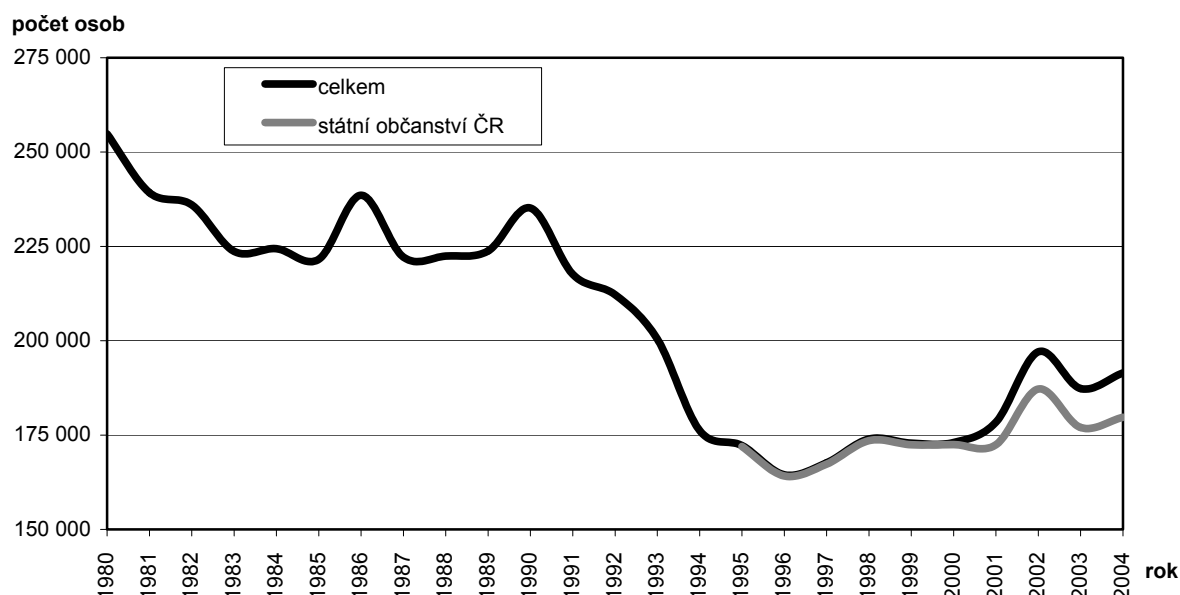
1. Vnitřní stěhování v České republice

Objem vnitřní migrace v České republice je dán stěhováními z obce do jiné obce. Proto je třeba brát v úvahu, že souhrnný rozsah stěhování je ovlivněn i počtem obcí. Znamená to, že kdyby se počet a struktura změn bydliště podle územních jednotek nezměnila, bude v obdobích po slučování obcí, počet případů zde hodnocených stěhování menší; v obdobích po desintegraci obcí, bude počet stěhování větší. Je to dáno tím, že stěhování mezi dvěma určitými lokalitami jsou stěhováními z obce do obce a tedy zde zaznamenané, pokud jsou lokality v jiných obcích, ale pokud se stejné lokality spojí do jedné obce stejná stěhování zde již zahrnuta nejsou.

V následujícím textu jsou uváděny výhradně údaje o počtu stěhování, nikoliv počtu stěhujících se osob, někteří se stěhují za rok vícekrát. Počet stěhování je tedy proti počtu stěhujících se vyšší, ale rozdíl se zmenšuje, to znamená, že se snižuje počet osob stěhujících se za rok vícekrát. V roce 1991 byl počet stěhování proti počtu stěhujících se o 3,9 % vyšší, v roce 2004 to bylo o 1,4 %.

Při srovnání rozsahu vnitřní migrace v širším časovém kontextu (tj. od roku 1980) jsou údaje hodnocených roků 1991-2004 menší, např. průměrný roční počet stěhování v 90. letech byl cca o pětinu nižší než v 80. letech.

Objem vnitřního stěhování v ČR za roky 1980-2004

Poznámka ke grafu: Rozdělení podle státního občanství je sledováno od roku 1995. Od roku 2001 došlo k metodické změně ve sledování.

Sledovaný časový úsek můžeme rozdělit podle vývoje do dvou částí. Nejprve pokles až do roku 1996 se snížením proti roku 1990 o 30 %. Pak vzestup, i když ne každoroční a ne k výchozím hodnotám. Zatímco v roce 1980 bylo migrací přes čtvrt miliónu, v roce 1996 činil počet 164 tis. a ani při lokálním maximu v roce 2002 nedosáhl 200 tis.

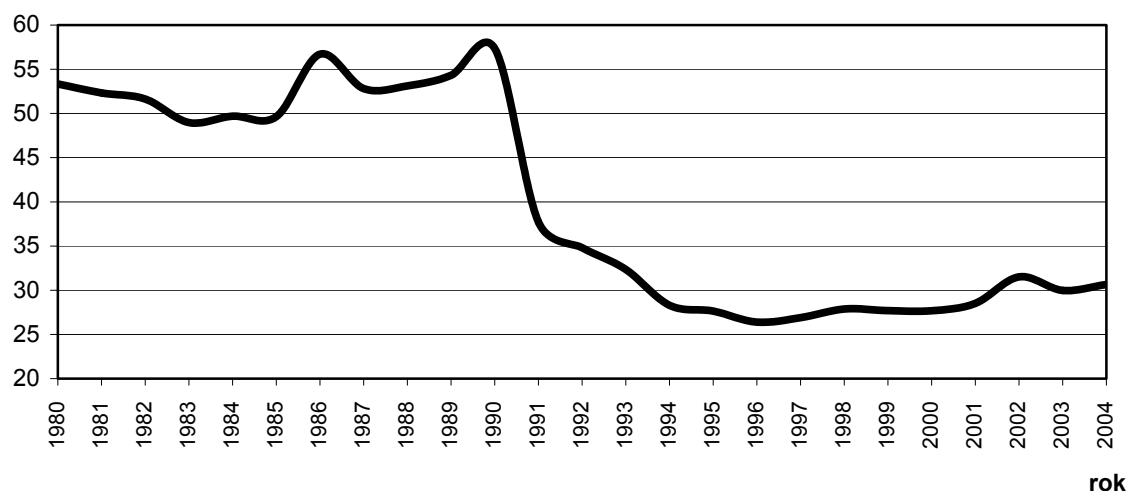
Objem vnitřního stěhování v ČR za roky 1991-2004

Ukazatel	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Celkem	217 598	212 196	200 474	176 228	172 240	164 454	167 666	173 973	172 882	173 046	178 404	197 068	187 305	191 468
Rozdíl proti předchozímu roku:														
absolutně	-17 572	-5 402	-11 722	-24 246	-3 988	-7 786	3 212	6 307	-1 091	164	5 358	18 664	-9 763	4 163
v %	-7,5	-2,5	-5,5	-12,1	-2,3	-4,5	2,0	3,8	-0,6	0,1	3,1	10,5	-5,0	2,2

Jako doplňující charakteristika je v následujícím grafu uveden průměrný počet stěhování na obec za jednotlivé roky. Zde ještě více vyplývá změna v intenzitě migrace po roce 1989. I když v roce 1991 počet obcí výrazně vzrostl (z 4100 na 5768), počet migrací proti roku předešlému významně poklesl a tento trend v dalších letech pokračoval. Obcí zřetelně přibývalo až do roku 1994 (o dalších 462), ale počet stěhování klesal. Obrat trendu objemu migrace začal až rokem 1997.

Průměrný počet stěhování na obec za roky 1980-2004

počet osob

Ženy mají na objemu migrace trvale nadpoloviční podíl, ale o větší intenzitě migrace než u mužů však není možno hovořit, protože podíl zhruba odpovídá jejich převaze v populaci. Není patrný jednoznačný trend změn podílu, hodnoty se pohybují v jednotlivých letech v nevelkém rozmezí, s výjimkou roku 1991, od průměru celého období.

Objem vnitřního stěhování v ČR podle pohlaví za roky 1991-2004

Pohlaví	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Celkem
Muži	106 818	102 593	95 679	83 256	80 915	77 338	78 838	82 406	81 914	81 874	85 292	95 351	89 879	91 491	1 233 644
Ženy	110 780	109 603	104 795	92 972	91 325	87 116	88 828	91 567	90 968	91 172	93 112	101 717	97 426	99 977	1 351 358
Celkem	217 598	212 196	200 474	176 228	172 240	164 454	167 666	173 973	172 882	173 046	178 404	197 068	187 305	191 468	2 585 002
Podíl žen v %	50,9	51,7	52,3	52,8	53,0	53,0	53,0	52,6	52,6	52,7	52,2	51,6	52,0	52,2	52,3

Ze základních věkových skupin ovlivňuje nejvíce objem migrace ta nejpočetnější, to je 15-59 letí. Jednotlivé skupiny však nemají ve všech letech stejný směr vývoje, často je celkový rozdíl proti předchozímu roku výsledkem opačných trendů v dílčích skupinách.

Objem vnitřního stěhování v ČR podle věku za roky 1991-2004

Věk	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Celkem
do 14	48 957	47 880	45 353	38 571	38 749	35 078	35 050	35 767	35 104	34 585	34 966	37 633	35 462	36 093	539 248
15-59	152 016	146 088	136 097	118 713	116 097	111 260	114 767	120 390	120 108	121 663	127 690	142 175	135 975	139 155	1 802 194
60 a více	16 625	18 228	19 024	18 944	17 394	18 116	17 849	17 816	17 670	16 798	15 748	17 260	15 868	16 220	243 560
Celkem	217 598	212 196	200 474	176 228	172 240	164 454	167 666	173 973	172 882	173 046	178 404	197 068	187 305	191 468	2 585 002

Mezi migranty (ve věku od 15 roků) se snižuje podíl osob se základním vzděláním, vzrůstá zastoupení osob s maturitou a vysokoškolsky vzdělaných.

Struktura objemu vnitřního stěhování v ČR podle vzdělání za roky 1991-2004

Vzdělání	podíl v procentech														
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Celkem
Základní	24,0	23,9	23,7	24,3	23,3	23,5	22,0	21,0	21,4	20,9	19,9	20,1	19,5	17,6	21,8
Střední	39,4	40,5	40,4	39,6	40,9	39,6	39,5	38,9	37,4	37,7	38,1	37,5	38,3	37,7	39,0
Úplné střední	27,1	26,7	27,0	26,9	27,2	28,1	29,4	30,2	31,0	31,3	31,2	31,2	31,1	32,4	29,3
Vysokoškolské	9,4	8,9	8,9	9,3	8,6	8,8	9,2	9,9	10,2	10,1	10,7	11,1	11,1	12,2	9,9
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Za roky 1991 a 2001, tedy roky sčítání, je možno vyjádřit rozdíly v intenzitě migrace podle vzdělání event. i ve spojení s věkem. Z výsledků vyplývá, že s rostoucím vzděláním se zvyšuje intenzita stěhování (vztahena k počtu osob), přičemž největší vzestup je mezi vzděláním středním a základním. Největší hodnota byla v roce 2001 u vysokoškoláků do 29 roků (přes 50 stěhujících se na 1 000 osob). Tato skutečnost souvisí s ukončením studia v uvedeném věku a stěhováním za prací do místa studia event. jiného většího centra, které je často mimo dosah dosavadního bydliště. Obdobné závěry vyplývají i z údajů roku 1991, hodnoty za všechny vzdělanostní skupiny byly ale větší, mimo základní vzdělání podstatně.

Objem vnitřního stěhování v ČR na 1 000 obyvatel podle věku a vzdělání za roky 1991 a 2001

Vzdělání	2001												1991
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+	Celkem	Celkem
Základní	10	35	37	29	22	17	11	9	7	7	12	13	14
Střední	44	40	34	24	16	12	10	8	7	6	6	17	23
Úplné střední	37	30	36	23	15	12	9	8	7	7	6	18	25
Vysokoškolské	x	57	51	31	19	13	10	9	7	8	7	20	27
Celkem	15	35	37	25	17	13	10	8	7	7	9	17	21

Na statistickém hlášení o stěhování je sledován i důvod stěhování. Údaje o důvodech stěhování je však třeba považovat pouze za orientační. Jedná se totiž o subjektivní vyjádření hlášení vyplňující osoby. V řadě případů je však důvodů několik, ale protože je možno zvolit jen jeden, je na posouzení občana, který z nich uvede. Ve sledovaném časovém úseku byl nejvýraznější změnou velký nárůst podílu vyznačení „jiný důvod“. Tato odpověď je nyní ve více jak čtvrtině případů (v roce 1991 cca v 16 %) a vývoj signalizuje narůstající neochotu údaj sdělit event. se nad ním zamyslet. Pokud „jiné důvody“ vyloučíme, pak ze struktury ostatních, tj. konkrétně označených důvodů, vyplývá zřetelný nárůst podílu u jediného, a to toho nejčastějšího, důvodu – bytového (v posledních dvou letech přes 40 %). Poklesl podíl obou pracovních důvodů a hlavně sňatku jako důvodu stěhování.

Struktura objemu vnitřního stěhování v ČR podle důvodu stěhování za roky 1991-2004

podíl v procentech

Důvod stěhování	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Celkem
Změna pracoviště	5,0	5,7	5,3	5,0	4,1	3,8	3,3	2,9	2,6	2,5	2,6	2,7	2,6	2,5	3,7
Přiblížení k pracovišti	4,3	4,2	4,1	4,0	4,1	3,6	3,4	3,3	3,5	3,3	3,6	3,5	3,3	3,1	3,7
Učení, studium	0,6	0,5	0,6	0,7	1,1	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7
Zdravotní důvody	4,4	4,8	5,0	5,8	5,9	6,3	5,8	5,6	5,6	4,9	4,1	3,9	3,6	3,4	4,9
Sňatek	11,3	10,6	10,3	10,0	9,8	9,7	9,5	8,9	8,6	8,2	7,7	6,9	6,3	6,0	8,9
Rozvod	2,9	2,9	2,9	3,0	3,1	3,3	3,1	3,1	3,0	2,8	2,8	2,7	2,7	2,6	2,9
Bytové důvody	25,5	24,1	23,7	22,6	23,1	23,9	26,0	27,6	27,6	27,6	26,8	28,0	29,2	29,5	26,1
Následování rodinného příslušníka	29,8	30,4	30,2	29,1	29,6	28,6	27,6	26,2	26,7	26,2	25,5	24,7	24,3	24,0	27,4
Jiné důvody	16,2	16,9	18,0	19,9	19,1	20,0	20,3	21,5	21,7	23,7	26,1	27,0	27,3	25,4	21,6
Nezjištěno ^{x)}	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2,8	0,2
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

^{x)} Ukazatel "Nezjištěno" se vyskytuje od roku 2004

Při rozdělení vnitřního stěhování v ČR do tří prostorových typů ve vztahu k územně správnímu členění, to je na stěhování uvnitř okresů, uvnitř krajů mezi okresy a mezi kraji, je složení v zásadě po celý sledovaný časovaný úsek konstantní. Změny v počtech migrací v jednotlivých letech se většinou projevují stejným směrem (nárůst či pokles) ve všech třech typech. Necelou polovinu tvoří stěhování uvnitř okresů, necelou pětinu mezi okresy kraje. V souhrnu tedy připadá na stěhování uvnitř krajů téměř dvě třetiny celkového objemu migrace, na stěhování mezi kraji přibližně třetina.

Objem a struktura vnitřního stěhování v ČR podle prostorových typů za roky 1991-2004

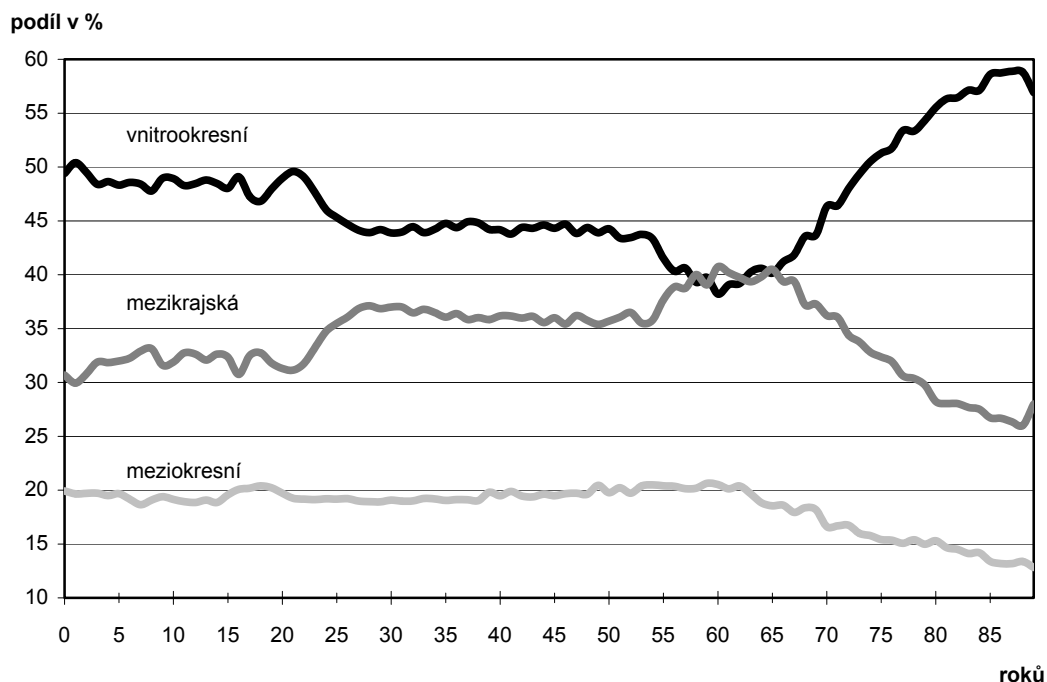
Stěhování	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Celkem
Vnitřníokresní	101 094	100 582	93 867	81 942	80 631	78 285	79 877	83 588	82 280	83 120	82 138	88 922	84 076	86 488	1 206 890
Meziokresní	42 313	41 313	37 986	33 911	33 258	31 095	32 194	32 869	33 140	32 636	33 750	37 254	36 146	37 389	495 254
Mezikrajské	74 191	70 301	68 621	60 375	58 351	55 074	55 595	57 516	57 462	57 290	62 516	70 892	67 083	67 591	882 858
Celkem	217 598	212 196	200 474	176 228	172 240	164 454	167 666	173 973	172 882	173 046	178 404	197 068	187 305	191 468	2 585 002
podíl v %															
Vnitřníokresní	46,5	47,4	46,8	46,5	46,8	47,6	47,6	48,0	47,6	48,0	46,0	45,1	44,9	45,2	46,7
Meziokresní	19,4	19,5	18,9	19,2	19,3	18,9	19,2	18,9	19,2	18,9	18,9	18,9	19,3	19,5	19,2
Mezikrajské	34,1	33,1	34,2	34,3	33,9	33,5	33,2	33,1	33,2	33,1	35,0	36,0	35,8	35,3	34,2
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Jen pro dokreslení situace uvádíme, že statistickým úřadem také registrované stěhování mezi obvody Prahy, které ale není předmětem zájmu této publikace, činí za sledované roky 417 tis. případů. Po maximu v roce 1993 (téměř 41 tis.) následuje postupný pokles až k nejnižšímu počtu v roce 2003 (24 tis.).

Ženy mají ve všech letech ve všech třech prostorových typech migrace nadpoloviční podíl na úhrnu. Je patrná určitá vazba poměru pohlaví, ale jen nevelké intenzity, na prostorovém typu stěhování. Převaha žen je v typech stěhování na delší vzdálenost, zejména od roku 1999, menší. Za posledních šest let měly ženy na objemu migrace uvnitř okresů podíl 52,9 %, mezi okresy kraje 52,4 % a mezi kraji 51,3 %.

Věkem jsou ovlivněna hlavně stěhování uvnitř okresů a mezikrajská. První prostorový typ od téměř polovičního podílu u nejmladších klesá plynule do 60 roků na 38 %. Pak se trend obrací a podíl roste až téměř k 60 %. Téměř zrcadlově obrácený je vývoj podílu stěhování mezikrajského – nejprve plynulý nárůst, od 60 roků výrazný pokles.

Objem vnitřního stěhování v ČR podle věku v souhrnu za roky 1991-2004

Z vyhodnocení vztahu vzdělání migrantů a prostorového typu stěhování vyplývá výrazný rozdíl mezi nižšími a vyššími stupni vzdělání. U osob základního a středního vzdělání připadá více jak polovina úhrnu na stěhování uvnitř okresů, mezi vysokoškoláky je zřetelně nadpoloviční podíl stěhování mezikrajského a stěhování uvnitř okresů se podílí jen čtvrtinou.

Struktura vnitřního stěhování v ČR podle vzdělání a prostorových typů stěhování v souhrnu za roky 1991-2004

Stěhování	podíl v procentech			
	Základní	Střední	Úplně střední	Vysoko-školské
Vnitřní	50,4	51,4	42,9	25,8
Meziokresní	18,3	19,0	19,9	18,9
Mezikrajské	31,3	29,6	37,3	55,3
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0

Na rozdíl od stability struktury migrace dle zde uvedených prostorových typů v čase, je situace v krajích značně proměnlivá. Např. vysoké podíly migrace uvnitř okresů mají zejména Zlínský a Olomoucký kraj, nízký Středočeský a Jihomoravský kraj. Naproti tomu jednoznačně největší podíl mimokrajské migrace má Středočeský kraj, výrazně nejmenší Moravskoslezský kraj. (V následující tabulce je jednotlivým krajům do úhrnu jako mezikrajská migrace započtena polovina jeho obratu. Praha v tabulce uvedena není, protože má jen stěhování mimo kraj.)

Složení vnitřního stěhování v ČR podle krajů a prostorových typů stěhování v souhrnu za roky 1991-2004

Stěhování	Středo- český	Jiho- český	Plzeňský	Karlo- varský	Ústecký	Libe- recký	Králové- hradecký	Pardu- bický	Vyso- čina	Jihomo- ravský	Olo- moucký	Zlínský	Morav- skoslez- ský
Vnitřníokresní	43,5	52,6	38,8	54,2	55,5	50,9	53,0	53,8	55,9	40,5	58,9	61,0	46,5
Meziokresní	14,7	20,8	35,1	13,6	18,4	14,1	16,3	13,7	9,6	33,6	13,5	11,7	33,6
Mezikrajské	41,8	26,6	26,1	32,2	26,1	34,9	30,7	32,5	34,5	25,9	27,5	27,3	19,8
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Od roku 1995 je sledováno za migrující osoby i státní občanství (před tím národnost). Do roku 2000 byly počty migrujících uvnitř ČR jiného státního občanství než ČR (cizinci) nevelké – ročně ve stovkách. Od roku 2001 je okruh cizinců, za které se sleduje migrace, podstatně širší (viz metodické poznámky) a počty vzrostly ročně na tisíce, od roku 2003 přesáhly 10 tisíc.

Objem vnitřního stěhování v ČR podle státního občanství za roky 1995-2004

Státní občanství	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Celkem
ČR	171 959	164 167	167 290	173 536	172 450	172 464	172 426	187 200	177 020	179 746	1 738 258
Cizinci	281	287	376	437	432	582	5 978	9 868	10 285	11 722	40 248
Podíl cizinců v %	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	3,4	5,0	5,5	6,1	2,3

Nejpočetněji jsou mezi migrujícími cizinci uvnitř ČR zastoupeni Ukrajinci. Za sledované období tvoří téměř polovinu (48,9 %) úhrnu a to díky stavu od roku 2001, když za čtyři poslední roky je podíl dokonce více jak poloviční.

Obrat vnitřního stěhování cizinců v ČR podle státního občanství za roky 1995-2004

Státní občanství	1995-2000	2001-2004	Celkem
Ukrajina	271	19 413	19 684
Vietnam	522	6 680	7 202
Slovensko	476	2 302	2 778
Rusko	81	1 912	1 993
Moldavsko	13	1 243	1 256
Čína	2	823	825
Polsko	134	633	767
Mongolsko	2	595	597
Rumunsko	119	453	572
Bělorusko	6	517	523
Bulharsko	47	385	432
Německo	65	255	320

Cizinci ve větším počtu migrují mezi kraji než uvnitř krajů a tohle tvrzení platí i při vyloučení Prahy, která vnitřníokresné stěhování nemá. Rozhodující část mezikrajské migrace cizinců se týká Prahy, např. na úhrnu přistěhovalých se podílí více jak šestinou a jako jediný kraj má významnější aktivní saldo (dále je zisk a to jen v malém počtu pouze ve Zlínském kraji).

Vnitřní stěhování cizinců v ČR podle krajů v souhrnu za roky 1995-2004

Ukazatel	Hlavní město Praha	Středo- český	Jiho- český	Plzeňský	Karlo- varský	Ústecký	Libe- recký	Králové- hradecký	Pardu- bický	Vyso- čina	Jihomo- ravský	Olo- moucký	Zlínský	Morav- skoslez- ský	Celkem
mezikrajská															
Přistěhovalí	16 665	2 524	1 256	1 271	497	1 784	556	770	931	725	1 439	599	631	691	30 339
Podíl v % ^{xj}	15,1	1,9	3,8	4,8	3,1	3,8	1,9	2,5	3,1	2,7	3,2	2,0	2,5	2,5	5,0
Vystěhovalí	4 357	7 999	1 322	1 506	2 299	2 694	1 128	1 402	1 206	981	2 642	1 104	597	1 102	30 339
Podíl v % ^{xj}	3,3	9,6	4,3	6,4	9,6	5,7	4,0	4,4	4,1	3,3	5,9	3,4	2,3	2,4	5,0
Saldo	12 308	-5 475	-66	-235	-1 802	-910	-572	-632	-275	-256	-1 203	-505	34	-411	x
vnitrokrajská															
Objem	x	1 019	1 223	941	513	1 342	613	342	271	315	2 010	182	359	779	9 909
Podíl v % ^{xj}	x	0,7	1,3	1,3	1,2	1,0	1,1	0,5	0,4	0,6	1,5	0,2	0,5	0,5	0,8

^{xj} podíl cizinců na celkem